

Katowice 26.08.2020

Dr hab. Janusz Skubaczkowski
Akademia Muzyczna
im. Karola Szymanowskiego w Katowicach

Recenzja

pracy doktorskiej mgr Liwii Bargieł składającej się z dzieła -choreografii p.t Body Bank oraz rozprawy doktorskiej pod tytułem „Narracja niewerbalna i metody budowania postaci w spektaklu Body Bank”, napisanej pod kierunkiem dr hab. Waldemara Raźniaka w Akademii Teatralnej im. Aleksandra Zelwerowicza w Warszawie w 2020 roku.

Uwagi wstępne:

Odnosząc się do zapisów ustawy o stopniach naukowych z 14.3.2003 roku, rozprawa doktorska powinna stanowić oryginalne dokonanie artystyczne, oraz wykazywać: ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie artystycznej i umiejętność prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej.

W tym konkretnym przypadku- przewodu doktorskiego Liwii Bargieł- przedmiotem recenzji jest dzieło z pogranicza sztuk wizualnych, teatralnych i choreografii: „Body Bank”, którego Liwia Bargieł jest pomysłodawczynią, twórcą ruchu scenicznego oraz wykonawcą.

Współtwórcami dzieła są:

muzyka i głos: Aleksander Kaźmierczak

dramaturgia, tekst: Paulina Ozga

warstwa wizualna: Marta Jarnuszkiewicz

czas: 30 minut

Sylwetka Doktorantki

Liwii Bargieł to tancerka i choreografka, absolwentka Licencjatu Konserwatorium Tańca Współczesnego Trinity Laban w Londynie oraz magisterium w EWS Wyższej Szkole Edukacji w Sporcie. Po studiach współpracowała z Warszawskim Teatrem Tańca. W latach 2010/12 współtworzyła z Magda Grabowską Mala Duet. Jest autorką choreografii do spektakli m.in :Ce bordel fORmiDaBLE/ extravaganza , Joanna Szalona. Królowa, Tragedia Jana X(reż. Waldemar Raźniak). Wiedźmin czy Pibloktoq w reż. Wojciecha Kościelniaka

W roku 2012 jako laureatka konkursu „Rezydencja/Premiera” organizowanego przez Klub Żak w Gdańsku przy współpracy z Pią Meuthen stworzyła spektakl solowy”O mnie i trochę o Tobie”. W roku 2014 po raz drugi wyłoniona w tym konkursie, pod opieką Martina Sonderkampa przygotowała spektakl/instalację „Love Song”inspirowany postacią Sylvii Plath.

W latach 2013-2014 związana jako tancerka z Teatrem Groteska w Krakowie, gdzie występuje w spektaklu”Przemiany”w choreografii Caroline Finn-Fischer.

Od 2012 roku współpracuje z Akademią Teatralną im. Aleksandra Zelwerowicza w Warszawie. Jest autorką ruchu scenicznego do spektakli dyplomowych.

Według załączonego CV Liwia jest twórcą 10 prac autorskich które obejmują dzieła solowe oraz prace grupowe, jest również choreografką w kilku większych produkcjach teatralnych a także czynną tancerką tańca współczesnego. Od 2012 roku jest również związana z Akademia Teatralna w Warszawie, gdzie uczy tańca współczesnego studentów aktorstwa.

Z racji ukończenia Laban Trinity w Londynie, początkowo fascynacje doktorantki obejmowały teorie labanowskie ruchu oraz mechanikę ruchu, z czasem po doświadczeniach pracy z innymi twórcami zainteresowania

kandydatki rozszerzyły się na improwizacje na emocjach i poszukiwanie swobodniejszej formy wyrazu. Szczególnie w pracy ze studentami AT Warszawa – aktorami bez dużych tanecznych umiejętności technicznych, sięganie do emocji, pamięci ciała i fizyczności aktorów przynosiło najlepsze rezultaty. W pracy pedagogicznej ze studentami Liwia skupia się na wypracowywaniu pamięci ruchowej, wzmacnianiu centrum oraz budowaniu oryginalnego i indywidualnego słownika ruchowego dla każdego studenta. Kolejnym etapem rozwoju doktorantki eksplorowanym w spektaklach teatru fizycznego ze studentami były badania nad ruchem nieorganicznym. Liwia zauważyła, iż praca z zaburzeniami organicznego ruchu i ćwiczenie z zaawansowaną koordynacją dają dużo lepszy efekt w kształceniu pamięci ruchowej u studentów, gdyż wymagają dużo większego skupienia i bardziej mobilizują koncentrację. Międzyczasie doktorantka stale rozwija się uczestnicząc w międzynarodowych warsztatach tanecznych m.in. Deltebre Danza oraz praktykując jogę wg metody BKS Iyengara. Wszystkie te doświadczenia wpływają na zbudowanie samodzielnej i kreatywnej osobowości pedagoga ruchu i tańca dla studentów aktorstwa. W mojej ocenie doświadczenie artystyczne oraz pedagogiczne jest wystarczające dla potrzeb procesu przewodu doktorskiego.

Dzieło doktorskie.

Spektakl „Body Bank” oraz rozprawę doktorską „Narracja niewerbalna i metody budowania postaci w spektaklu Body Bank” należy rozpatrywać wspólnie. Praca badawcza czy też research artystyczny (którego dokumentację stanowi praca pisemna) stanowi integralną część interpretacji dzieła. Body Bank jest umiejscowiony przez autorkę na pograniczu sztuk wizualnych, teatralnych i choreografii, a w mojej ocenie również na granicy sztuki konceptualnej. W rozprawie autorka stara się zbadać w jaki sposób abstrakcyjny, niewerbalny komunikat w teatrze może być zrozumiany przez widza i wywołać reakcje emocjonalną. Jest to

temat nienowy- już Merce Cunningham budując swoje spektakle w sposób przypadkowy zauważył, iż widzowie przypadkowym ruchom przypisują konkretne znaczenie i sens. Ludzkie ciało jest tu analizowane jako obiekt, żywa przestrzeń i bank informacji. Doktorantka bada strukturę anatomiczną i konstrukcję ciała pod kątem świadomej i nieświadomej (niezależnej od naszej woli) funkcjonalności. Spektakl w dramaturgii jest nielinearny i opiera się na kompozycji wyselekcjonowanych przez autorkę zagadnień. Postać stworzona przez Liwię ma charakter abstrakcyjny, a kompozycja video, muzyki, choreografii i tekstu, zaprasza widza do intelektualnego dyskursu. Warstwa teoretyczna dzieła jest bardzo istotna dla jego interpretacji, można powiedzieć że to co widzimy na scenie to zaledwie wierzchołek góry lodowej pracy koncepcyjnej wykonanej przez doktorantkę. Inspiracją do spektaklu są dzieła i teorie Juhaniego Pallasmy, fińskiego architekta i myśliciela, rozważającego związki między zmysłami wzroku i dotyku i ich udziału w percepcji przestrzeni. Założeniem wstępnym przyjętym przez Liwię jest uznanie ciała wykonawcy jako architektonicznego obiektu przestrzeni na który patrzy widz. Wzrok jest narzędziem/zmysłem poznawczym widza, natomiast ciało obserwowane posiada strukturę, temperaturę, cechy fizyczne- stanowi bank zgromadzonych informacji. Moim zdaniem takie podejście niesłusznie niweluje rolę empatii i propriocepcji widza w odbiorze tańczącego ciała. Kolejnym założeniem doktorantki jest celowa próba obserwacji przez performerkę własnego ciała podczas spektaklu z dystansu, próba działania ciałem jak maszyną posłusznie wykonująca zadania. Ma to za zadanie zdehumanizować ciało, sprawić by widz odbierał je jako obiekt a nie człowieka. W tym celu performerka dzieli działania sceniczne i ich odbiór przez widza na skalę makro, obiektywną i skalę mikro. W skali makro widz ma odbierać tancerkę jako dynamiczną bryłę w przestrzeni, być może kosmicznej być może fantastycznej. Bryła pozbawiona jest cech człowieczych, być może jest ciałem niebieskim (co sugerują wizualizacje), nieorganiczna struktura przemierzająca wszechświat. W

drugiej części zamierzeniem Liwii jest ukazanie ciała jako przestrzeni samej w sobie, w jej rzeczywistych rozmiarach. Tancerka konsekwentnie przeprowadza widza przez proces: od zdekomponowanego, zdeintegrowanego ruchu do narodzin organicznej materii, organicznego przepływu. Część trzecia -skala mikro- zabiera widza w podróż do wnętrza organizmu- na poziom struktury i pracy mięśni szkieletowych wewnątrz ciała tancerki. To część gdzie ekspresja ruchowa zastąpiona jest przez ekspresje werbalna wykonawczynie. Spektakl ma budowę nieliniową i afabularną, widz ogląda sekwencje scen które w zamierzeniu autorki mają wywołać u niego określone reakcje emocjonalne i na koniec mają dać się odcyfrować.

To zamierzenie udaje się choreografce. W ankiecie przeprowadzonej po jednym ze spektakli Body Bank widzowie odpowiadając na pytania w dużym odsetku interpretują przekaz spektaklu zgodnie z założeniami twórczyni. Oznacza to, iż sposób kodowania przekazu w abstrakcyjnej formie dzieła był uniwersalny i czytelny.

Przechodząc do drugiej kwestii zawartej w tytule pracy doktorskiej , czyli metod budowania postaci w spektaklu Body Bank, zwraca uwagę skupienie się nad analizą i tworzeniem formy dzieła. W tej kwestii autorka, odnosząc się do dzieła Balet Triadyczny Oskara Schlemmera, poszukuje głównie brył w przestrzeni i architektury tańca, a więc bardziej warstwy plastycznej (geometrycznej) niż choreograficznej.

Opisany proces twórczy to 3 etapy pracy, przez pryzmat 3 kategorii:

- 1 ciała jako dynamicznej bryły w przestrzeni
- 2 ciała jako przestrzeni sensorycznej
- 3 ciała jako złożonej inteligentnej maszyny.

Przy pierwszej kategorii autorka wykorzystwała labanowską choreologię, improwizację, w drugiej praktyki choreograficzne Rosalind Crisp i Williama Forsytha, trzecia to tekst napisany przez dramaturżkę spektaklu- Pauline Ozgę. Wszystkie wyżej wymienione praktyki znajdują ucieleśnienie na scenie. Autorka w wystarczający sposób, dla potrzeb doktoratu, wykazuje się tu teoretyczną wiedzą w dziedzinie tworzenia

choreografii.

W kolejnych rozdziałach pracy doktorskiej Liwia dokonuje szczegółowej analizy kompozycji spektaklu w perspektywie teorii sztuki i percepcji wzrokowej Rudolfa Arnheima oraz z punktu widzenia klasyfikacji komunikatów niewerbalnych Paula Ekman'a i Wallaca Firesen'a. Szkoda, że jest to zaledwie szkic powiązań ww. teorii z omawianym spektaklem. W wypadku pracy doktorskiej oczekiwania dotyczące wiedzy teoretycznej dotyczącej analizy spektaklu wobec kandydata są nieco większe.

Niestety nie dotarłem do żadnych recenzji spektaklu doktorantki, a szkoda bo dobrze byłoby skonfrontować kilka punktów widzenia. Wiem jednak, iż w wypadku niezależnej twórczości choreograficznej ciężko w jeszcze w Polsce o fachowe recenzje. Brak recenzji stanowi tu mankament, a nie poważne uchybienie.

Z zainteresowaniem zapoznałem się z dorobkiem i rozprawą dokorską mgr Liwii Bargieł. Pragnę zatem zakomunikować, że moja konkluzja jest pozytywna. Zarówno dzieło jak i dorobek twórczy i pedagogiczny oraz rozprawa teoretyczna potwierdzają, że Doktorantka posiada doświadczenie, wiedzę i umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Biorąc powyższe pod uwagę stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska autorstwa mgr Liwii Bargieł pt: „Narracja niewerbalna i metody budowania postaci w spektaklu Body Bank” spełnia wymogi stawiane pracom doktorskim określone w Ustawie z dnia 14 marca 2003 roku (z późniejszymi zmianami) o stopniach naukowych i tytule w zakresie sztuki. W związku z tym z pełnym przekonaniem stawiam wniosek o przyjęcie rozprawy i dopuszczenie jej do publicznej obrony.

dr hab. Janusz Skubaczkowski